

NOLA ERABILI

Menderakuntza bidezko perpausak -IV- kausazkoak

Esku artean daukazun bideoan bi atal nagusi bereiz daitezke: kausazko perpausak eta konparaziozko perpausak.

-Kausazkoak 03:40

PROPOSAMENA

Bideo-gelara jo aurretik, kausazko perpausen atalari dagozkion orrialdeak ikasleei banatu, bertan agertzen diren kontzeptuak eta adibideak klasean landu eta ikasleen zalantzak argitu.

-ATAL DRAMATIKO TXIKIAK: *-lako -nez gero -la eta*

-Gidoiak irakurri letra lodiz azpimarratutakoei arreta berezia jarritz.

-Gidoien argudioaren laburpena egin. Hau da, gidoien argudioak modu laburrean idatziz eman, eurretan gertatutakoaren zergatiak argi agertuz.

-ATAL DRAMATIKO LUZEA: ONEGIAK IZATEAGATIK

-Hiru ikasleko taldetxoak egin.

-Gidoia taldekideen artean irakurri, letra lodiz azpimarratutakoei arreta berezia jarritz.

-Gidoia irakurriz antzeztu. Hau da, hirukoteko bakoitzak pertsonaia bat aukeratu eta irakurriz, atal dramatikoaren gelakideen aurrean antzeztu.

EUSKAL PERPAUSEN DANTZA

7. kapitulua

Menderakuntza bidezko perpausak -IV-

kausazkoak

*-lako, eta, bait-, -nez gero, -nez,
-la eta, -la bide, -la kausa, -la medio*

Kausazko perpausak kausa edo zergatia adierazten dute.

OLATZ.- Zergatik bota duzu arraina zaborretara?
MIKEL.- Usain txarra zeukalako.

-lako

Egitura horrek *zergatik* galderari erantzuten dio eta kausazko egituren artean bera da kausaltasuna argien adierazten duena.

- OLATZ.- Zer gertatzen zaio Mikeli? Kasurik ere ez dit egin.
LOREA.- Muturtuta egongo da.
OLATZ.- Muturtuta? Zergatik?
LOREA.- Txostena ahaztu zaiolako eta oraintxe bertan ekartzeko esan diodalako.
OLATZ.- Txostena ahaztu? Baina, ordu erdi barru egin behar dugu aurkezpena.
LOREA.- Horregatik bidali dut etxera txostenaren bila.
OLATZ.- Eta horregatik haserretu da? Pozik egon beharko luke gogoratu diozulako.
LOREA.- Bai, baina, badakizu nolakoa den. Halere, urduri samar dabilela uste dut.
OLATZ.- Orain ulertzen dut; urduri dabilelako muturtzen da hain azkar.
LOREA.- Eta zu? Zergatik etorri zara hain berandu?
OLATZ.- Argazkiak jasotzera joan naizelako.
LOREA.- Egia! Argazkiak! Ea ikus ditzagun.
OLATZ.- Primeran atera dira.
LOREA.- Bai, lan bikaina egin duzu. Eta Mikelena?
OLATZ.- Ez nuen errebelatzera eraman.
LOREA.- Zergatik?
OLATZ.- Hargatik.
LOREA.- Ulertzen dut. Gozoa jarriko da gure Mikeltxo.

Orain ulertzen dut; urduri dabilelako muturtzen da hain azkar.

Zergatik? galderari zuzen-zuzen erantzuten dionez, sarritan perpausaren galdegaia izaten da eta, beraz, aditzaren aurre-aurrean jarri behar da.

Txostena ahaztu zaiolako eta
oraintxe bertan ekartzeko esan diodalako.

Bistan denez, *-lako* mendeko perpausaren amaieran jartzen da.
Ezezkoetan ere bai.

Txostena ahaztu ez zaiolako eta
oraintxe bertan ekartzeko esan ez diodalako.

-Zergatik?
-Hargatik.

Zergatia azaldu gabe, bai edo ez partikulez erantzuteko,
hargatik esapidea erabiliko dugu eta ez *zergatik bai* edo *zergatik ez*
bezalako esapide okerrak.

eta

Mendebaldeko euskaran erruz erabiltzen da *eta* kausa adierazteko.
Hori bai, *-lakok* baino kausaltasun ahulagoa adierazten du.

LOREA.- Mikel non da? Ba al dakizu, Olatz?
OLATZ.- Etxean geratu da, buruko mina zeukan *eta*.

OLATZ.- Nik ezin dut erosi, ez daukat dirurik *eta*.
MIKEL.- Nik ere ez, Anderren etxera joan behar dut *eta*.

MIKEL.- Atzo errealak galdu egin zuen, ezta?
LOREA.- Bai, ez Albertok, ez Gabilondok ez zuten jokatu *eta*.

Batzuetan, *etak* adierazitako kausa edo zergatia oso ahula izaten da.
Kausazkoa baino gehiago, azalpenezkoa izaten da. Sarritan, kontsekutibo-kutsua
izaten du.

Goazen etxera, berandu da *eta*.

Ireki leihoak, usain txarra dago *eta*.

Isildu egingo naiz, lanean hasi behar dut *eta*.

Zenbaitetan, *-lako eta eta* nahastu egiten dira. Gogoratu *etak -lakok* baino kausaltasun ahulagoa adierazten duela.

Ireki leihoak, usain txarra dago **eta**.

Eta ez, ireki leihoak, usain txarra dagoelako.

-Zergatik etorri zara hain berandu?

-Argazkiak jasotzera joan naizelako.

Eta ez, argazkiak jasotzera joan naiz eta.

bait-

eta erabiltzen ez den euskalkietan, ekialdean batez ere, haren ordez, *bait-* erabili ohi da kasu gehienetan.

LOREA.- Mikel non da? Ba al dakizu, Olatz?

OLATZ.- Etxean geratu da, buruko mina baitzeukan.

OLATZ.- Nik ezin dut erosi, ez baitaukat dirurik.

MIKEL.- Nik ere ez, Anderren etxera joan behar baitut.

MIKEL.- Atzo Errealak galdu egin zuen, ezta?

LOREA.- Bai, ez Albertok ez, Gabilondok, ez baitzuten jokatu.

-nez gero / -nez

Egitura horiek ere *-lakok* baino kausaltasun apalagoa adierazten duten perpausak eratzeko erabiltzen dira.

LOREA.-	Kaixo, Mikel!
MIKEL.-	Epa!
LOREA.-	Eta zure erraketa? Ez al duzu ekarri?
MIKEL.-	Ez, apurtu egin zait, eta apurtu zaidanez gero , bota egin dut.
LOREA.-	Lastima. Zer egingo diogu, ba.
MIKEL.-	Joan zaitez zeu Olatzekin.
LOREA.-	Zereginik ez duzenez gero , erosketak egin ditzakezu.
MIKEL.-	Ez dakit, ba. Ez daukat gogo handirik. Gainera, dirurik ez daukadanez, ezingo dut erosketarik egin.
LOREA.-	Dirurik izanez gero , joango al zinateke?
MIKEL.-	Dirurik izanez gero , bai.
LOREA.-	Nik emango dizut. Baita zerrenda bat ere.
LOREA.-	Beno, Mikel. Gero arte.

Ez, apurtu egin zait, eta apurtu zaidanez **gero**, bota egin dut.
Zereginik ez duzenez **gero**, erosketak egin ditzakezu.

-nez gero eta *-nez*, aditz laguntzaileari edo trinkoari eransten zaizkio eta *-lako* bezala perpausaren amaieran jartzen dira.
Gainerako osagaiek aurrera egiten dute.

¶

Dirurik izanez **gero**, joango al zinateke?

Gainera, dirudik ez daukadanez, ezingo dut erosketarik egin.

Erne adiskideak! Azken bi esaldi hauek ez dira kausazkoak.

Lehenengoa, *dirurik izanez gero, joango al zinateke?*
baldintzazkoa da.

Eta bigarrena, *dirurik ez daukadanez, ezingo dut erosketarik egin,*
moduzkoa.

Argi ibili ez nahasteko. Kausazkoek *zergatik?* galderari erantzuten diote.

-la eta -la bide -la medio -la kausa

Egitura horiek *-la* konpletiboari *eta* juntagailua edota *bide*, *kausa* eta *medio* hitzak gehituz osatzen dira. Nolanahi ere *-la eta* forma da gehien erabiltzen dena. Besteak oso erabilera urrikoak dira.

OLATZ.-	Kaixo, Mikel! Zer dela eta zarata hori kalean? Zer gertatu da?
MIKEL.-	Ez al dakizu?
OLATZ.-	Ez. Zuk bai, ala?
MIKEL.-	Bai. Hauteskundeak direla eta , kale guztiak hankaz gora jartzen ari dira, badakizu.
OLATZ.-	Bai. Beno, jakin, jakin ez, baina sumatu, sumatzen dut.
MIKEL.-	Eta? Zer dela eta zaude hemen? Ez al zenuen kongresura joan behar?
OLATZ.-	Kongresura? Kongresura? Itoginak direla medio , areto guztiak urez gainezka daude, eta bilera guztiak bertan behera utzi behar izan dituzte.
MIKEL.-	Itoginengatik? Hau marka da gero! Gogoratzen al duzu? Iaz elurra zela kausa , errepide guztiak itxi eta bertan behera utzi zuten kongresua. Aurten itoginak direla eta , ez dakit, ez dakit.

-t(z)eagatik -t(z)earren

-t(z)eagatik eta *-t(z)earren* baliokideak dira, eta aditz-izenari *-agatik* eta *-arren* erantsiz eraten ditugu. Esanahiaren aldetik kausaltasun maila gorena adierazten dute *-lakoren* parekoa eta zuzen-zuzenean *zergatik?* galderari erantzuten diote.

ONEGIAK IZATEAGATIK

- MIKEL.- Nik ez dakit zer duen mutil horrek buruan. Argi dago arreta ez jartzeagatik galdu duela.
- OLATZ.- Ados nago. Mesede bat egitearren utzi genion, eta begira, odolkiak ordainetan!
- MIKEL.- Nora jo orain argazki-kameraren bila?
- OLATZ.- Ez buelta gehiago eman. Alferrik da.
- LOREA.- Saiatzearren ez dugu ezer galduko.
- MIKEL.- Saiatu, saiatuko nintzateke, baina nondik hasi?
- LOREA.- Joan al zarete galdu zuen tokira?
- MIKEL.- Egia esan, ez.
- LOREA.- Handik hasi behar da, Mikel.
- MIKEL.- Haraino ez joatearren, dirua emango nuke.
- OLATZ.- Barkatu esateagatik, Mikel, baina alfer galanta egina zaude. Ni prest nago arakatzen hasteko.
- MIKEL.- Onegiak izateagatik gertatu zaigu.
- OLATZ.- Bai, eta argazki-kamera galtzeagatik, hainbat lan galduko dugu.
- MIKEL.- Beste bat erosi behar dugu, lehenbailehen.
- LOREA.- Beno, beno nahikoa da. Bilatuko dugu argazki-kamera, bai ala ez?
- MIKEL.- Bai, bai. Negar egiteagatik ez digute ordainduko eta.

Onegiak izateagatik gertatu zaigu.

Egitura hauek sarritan galdegai izaten dira. Halakoetan, perpaus nagusiko aditzaren aurre-aurrean jarri behar dira.

Egitura hauek helburuzko perpausak egiteko ere erabiltzen dira

Zu ikusteagatik etorri naiz.

Edozer egingo zenuke txibia bat lortzeagatik.

Lagunekin egotearren hurbildu naiz.